

Euroopan unionin
osarahoittama

Yhteiskunnallisten yritysten
liiketoimintaedellytysten parantaminen
-koordinaatiohanke

KIERTOTALOUDEN OPAS YHTEISKUNNALLISILLE YRITYKSILLE

YHTEISKUNNALLISTEN
YRITYSTEN
OSAAMISKESKUS

Satu Vasala

ISBN: 978-952-7583-05-0 (pdf)

Tämä opas on tehty osana Yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintaedellytysten parantaminen (ESR+) -koordinaatiohanketta. Hanketta toteuttaa 11 organisaation verkosto. Sen tavoitteena on muun muassa uusien yhteiskunnallisten yritysten ja yrittäjyyden sekä siihen liittyvän liiketoimintaosaamisen lisääminen, yhteiskunnallisissa yrityksissä sekä yhteisötaloudessa syntyvien yhteiskunnallisten innovaatioiden edistäminen sekä arviointi- ja vaikuttavuusosaamisen lisääminen. Hanke vahvistaa yhteiskunnallisten yritysten ja yhteisötalouden alueellisesti toimivia ekosysteemejä sekä edistää osatyökykyisten ja muiden vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä.

Kirjoittaja: Satu Vasala

Taitto: Julia Riitijoki

ISBN: 978-952-7583-05-0 (pdf)

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	4
KIERTOTALOUDEN PERUSTEET YHTEISKUNNALLISILLE YRITYKSILLE	5
Kiertotalous yhteiskunnallisissa yrityksissä	6
Kiertotalouden periaatteet ja merkitys	7
Pohdintatehtävä: Yrityksesi arvo kiertotalouden näkökulmasta	9
6R-malli kiertotalouden ohjaajana	10
Jätehierarkia – jätelain etusijajärjestys	11
Henkilöstön osaaminen ja kiertotalouskulttuuri	13
Työkalu: Osaamispolku – henkilöstön kiertotalousosaamisen kehittämiseen	14
Strateginen kehittäminen ja kumppanuudet	15
Työkalu: Keskeiset askeleet strategisen kiertotalouskehityksen toteuttamiseen	16
Markkinointi ja viestintä	17
KIERTOTALOUESTA LIIKETOIMINTAA	18
Kiertotalouden liiketoimintamallit	19
Työkalu: Kiertotalousmallin valinta	20
Kiertotalous liiketoiminnan suunnittelussa	21
Työkalu: Kiertotalouden Business Model Canvas	23
SEURAAVAT ASKELEET	25
Vähitellen kohti kiertotaloutta – seuraavat askeleet	26
LÄHTEET	27

JOHDANTO

Tämä opas on tarkoitettu yhteiskunnallisille yrityksille, jotka haluavat ymmärtää ja soveltaa kiertotaloutta osana omaa liiketoimintaansa – tervetuloa mukaan!

Oppaan ensimmäisessä osassa käsitellään kiertotalouden yleisiä periaatteita, henkilöstön osaamista sekä käytännön työkaluja yrityksen kiertotalouden kehittämiseen. **Sen oppeja voivat hyödyntää kaikki yhteiskunnalliset yritykset toimialaan katsomatta.**

Toisessa osassa perehdytään kiertotalouden liiketoimintamalleihin. **Siitä hyötyvät erityisesti sellaiset yhteiskunnalliset yritykset ja yrittäjyyttä suunnittelevat, joiden liiketoiminnan ydin liittyy kiertotalouteen.**

Tämä opas on kutsu toimintaan – ei vain lukemiseen, vaan konkreettiseen muutokseen. Yhteiskunnallinen yritys

voi toimia suunnannäyttäjänä siinä, miten taloudellinen toiminta, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja ympäristövastuu nivoutuvat yhteen. Kiertotalous ei ole pelkkä tekninen ratkaisu tai yksittäinen toimenpide, vaan kokonaisvaltainen ajattelutapa, joka haastaa perinteiset toimintamallit ja kutsuu mukaan koko organisaation.

Kiertotalous on jatkuvaa oppimista, kokeilemista ja kehittämistä. Se vaatii rohkeutta kyseenalaistaa vanhaa ja uteliaisuutta etsiä uusia ratkaisuja. Jokainen askel – olipa se pieni tai suuri – vie kohti kestävämpää tulevaisuutta. On tärkeää tunnistaa omat vahvuudet ja resurssit, mutta myös hyödyntää yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Verkostot, avoin tiedon jakaminen ja yhteiskehittäminen rikastuttavat toimintaa ja tuovat uusia mahdollisuuksia kiertotalouden edistämiseen.

Mikä on yhteiskunnallinen yritys?

- Yhteiskunnallisen yrityksen ensisijainen päämäärä on jonkin yhteiskunnallisen, sosiaalisen tai ekologisen ongelman ratkaiseminen. Tavoitteena on kestävä muutos, jolla lisätään ihmisten tai ympäristön hyvinvointia.
- Toiminnassa korostuvat vastuullisuus, kestävyys ja vaikuttavuus.
- Suurin osa voitosta käytetään yhteiskunnallisen päämäärän edistämiseen, esimerkiksi toimintaa kehittämällä, vaikuttavuutta kasvattamalla tai lahjoittamalla.
- Yritysmuoto voi olla osakeyhtiö, osuuskunta tai liiketoimintaa harjoittava yhdistys tai säätiö. Yhteiskunnallinen yritys voi toimia millä tahansa toimialalla.
- Suomessa on tunnistettu noin 5 000 yhteiskunnallista yritystä, tutustu: yyo.fi/data

KIERTOTALOUDEN PERUSTEET YHTEISKUNNALLISILLE YRITYKSILLE

Jos haluat vahvistaa yrityksesi vastuullisuutta ja integroida kiertotalouden osaksi arjen toimintaa, aloita tästä. Osio tarjoaa periaatteet ja konkreettiset keinot, joita jokainen yhteiskunnallinen yritys voi hyödyntää.

KIERTOTALOUS YHTEISKUNNALLISISSA YRITYKSISSÄ

Kiertotalous ei ole pelkästään ympäristöteko – se on uudenlainen tapa ajatella arvoa, omistajuutta ja vastuuta. Se haastaa yrityksiä, yhteisöjä ja yksilöitä pohtimaan, miten hyvinvointi ja taloudellinen kasvu voidaan rakentaa kestäväällä tavalla niin, että luonnonvarojen käyttö vähenee ja materiaalit pysyvät kierrossa mahdollisimman pitkään.

Kiertotalous muuttaa perustavanlaatuisesti käsitystä arvon tuottamisesta. Arvo ei synny enää pelkästään uusien tuotteiden valmistamisesta, vaan siitä, miten hyvin yritys pystyy säilyttämään tuotteen tai materiaalin käyttökelpoisuuden ja hyödyntämään sen uudelleen.

Tämä ajattelutapa kannustaa siirtymään yksittäisestä omistamisesta kohti palvelupohjaisia ratkaisuja, yhteiskäyttöä ja materiaalien elinkaaren

hallintaa. Samalla vastuu ei pääty tuotteen myyntiin, vaan laajenee koko elinkaareen – suunnittelusta kierrätykseen ja uudelleenkäyttöön.

Yhteiskunnallisille yrityksille tämä on luonteva suunta, sillä niiden toiminta perustuu yhteiskunnallisen ja ympäristöllisen vaikuttavuuden tavoitteluun taloudellisen kestävyys rinnalla. Niillä on usein hyvät edellytykset toimia muutoksen suunnanäyttäjinä. Yhteiskunnalliset yritykset ovat myös joustavia kokeilemaan uusia toimintatapoja ja sitoutuneita pitkäjänteiseen vastuullisuustyöhön. Näiden tekijöiden vuoksi ne voivat omaksua kiertotalousmalleja, kuten palvelupohjaisia ratkaisuja, tuotteiden leasingiä, materiaalihokkuutta ja korjattavuutta, ja näyttää tietä kohti vastuullisempaa tulevaisuutta.

Kiertotalouden periaatteet ja merkitys

Kiertotalous on talousmalli, jossa tuotteet, materiaalit ja resurssit pyritään pitämään kierrossa mahdollisimman pitkään. Tavoitteena on minimoida jätteen synty ja hyödyntää materiaalit tehokkaasti. Perinteisen lineaarisen talousmallin (ota-valmista-hävitä) sijaan kiertotalous perustuu materiaalien kierron, uudelleenkäytön ja arvon säilyttämisen periaatteille.

Kiertotalous on myös ajattelumalli, joka korostaa koko talousjärjes-

telmän uudistumista. Se sisältää muun muassa suljetut materiaali-kierrot, tuotteiden modulaarisen ja korjattavan suunnittelun, uusiutuvien materiaalien käytön sekä sen, että taloudellinen hyvinvointi ei perustu jatkuvaan materiaalivirtojen kasvuun. Kiertotaloudessa resurssit nähdään arvokkaina varantoina, ei kertakäyttöisinä hyödykkeinä. Tämä muuttaa sekä suunnittelun, liiketoiminnan, kuluttajakäyttäytymisen että infrastruktuurien toimintalogiikkaa.

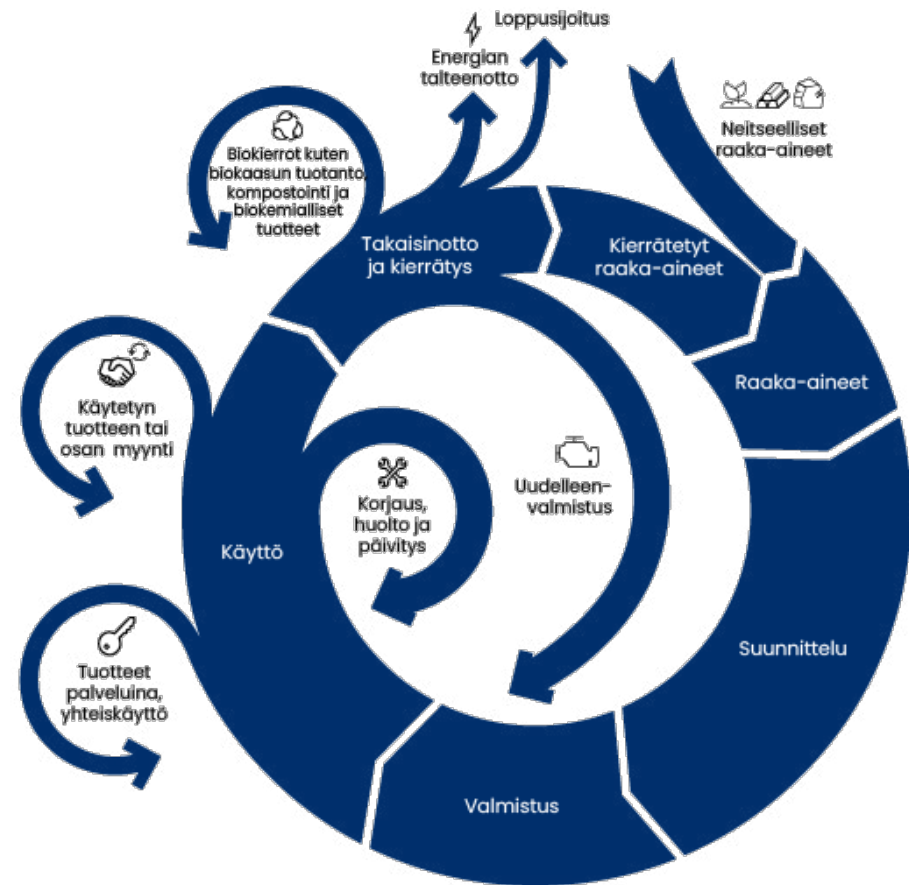
Kiertotalous tarjoaa yhteiskunnallisille yrityksille mahdollisuuden vahvistaa yhteiskunnallista missiota konkreettisilla teoilla. Uudelleenkäyttö, jakaminen, korjaaminen ja resurssien tehokas käyttö tukevat sosiaalista oikeudenmukaisuutta, paikallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Samalla kiertotalous tarjoaa kasvavia mahdollisuuksia liiketoiminnan kehittämiseen tilanteessa, jossa Suomessa ja Euroopan unionissa pyritään irrottamaan talouskasvu luonnonvarojen kulutuksesta ja vähentämään jätteiden ja ympäristövaikutusten määrää.

Lisäksi kiertotalous kytkeytyy laajasti ilmastonmuutoksen hillintään, luonnon monimuotoisuuden suojeluun ja resurssiturvallisuuteen. Kun materiaaleja hyödynnetään tehokkaammin ja kierrot sulkeutuvat, energiankulutus ja päästöt vähenevät. Yhteiskunnallisilla yrityksillä on erityinen mahdollisuus toimia kokeilualustoina ja esimerkkeinä siitä, miten kiertotalousratkaisut voivat tuottaa sekä taloudellista että sosiaalista arvoa samanaikaisesti.

Kiertotalous kuvana

kuva: Kiertotalous. Valtioneuvosto 2023

POHDINTATEHTÄVÄ: Yrityksesi arvo kiertotalouden näkökulmasta

➤ **Pohdi yrityksesi toimintaa ja arvoa seuraavien kysymysten avulla.**

1 Mitä yrityksesi tuottaa ja kenelle? Mieti sekä konkreettista tuotetta tai palvelua että laajempaa arvoa: ratkaiseeko yrityksesi jonkin yhteiskunnallisen ongelman, vähentääkö se eriarvoisuutta, vahvistaako paikallisyhteisöä tai tukee ympäristön hyvinvointia?

2 Voidaanko arvoa luoda ilman uusien luonnonvarojen käyttöä? Mieti, miten tuotteiden tai palveluiden avulla voidaan lisätä materiaalien ja resurssien kiertoa tai vähentää uuden tuotannon tarvetta.

3 Miten yrityksesi voisi pidentää tuotteiden tai palveluiden elinkaarta? Voisitko omassa toiminnassanne huoltaa tai vuokrata tai ostaa käytettynä tuotteita? Tai voitko tarjota huoltoa, päivityksiä, varaosia, jälleenmyyntiä, vuokrausta tai muita ratkaisuja, jotka vähentävät tarvetta uudelle? Millaisia mahdollisuuksia yhteistyö kumppaneiden tai asiakkaiden kanssa voisi avata?

4 Mitä erityisiä asioita palveluita tuottavien yritysten tulisi huomioida kiertotalouden näkökulmasta? Esimerkiksi palveluiden suunnittelu niin, että ne tukevat elinkaaren pidentämistä, yhteiskäyttöä, modulaarisuutta ja resurssien tehokasta hyödyntämistä.

6R-malli kiertotalouden ohjaajana

Kiertotalouden toteuttamista voi ohjata myös niin sanottu 6R-malli, joka auttaa hahmotamaan konkreettisia toimintatapoja ja päätöksiä yrityksissä. Malli tarjoaa viitekehyksen, jonka avulla yritykset voivat arvioida omaa toimintaansa ja tunnistaa mahdollisuuksia vähentää ympäristövaikutuksia, pidentää tuotteiden elinkaarta ja hyödyntää resursseja tehokkaammin.

- **RETHINK** – mieti uudelleen, miten tuotteita ja palveluita suunnitellaan ja käytetään. Tavoitteena on luoda kestäviä, modulaarisia ja pitkäikäisiä ratkaisuja, jotka minimoivat hukkaa.

- **REFUSE** – kieltäydy tarpeettomista tuotteista tai materiaaleista. Tämä voi tarkoittaa ylimääräisten materiaalien välttämistä, turhien pakkauksien karsimista tai vastuullisempia hankintapäätöksiä.

- **REDUCE** – vähennä resurssien käyttöä ja jätettä. Suunnittelu, prosessitehokkuus ja energiansäästö ovat keinoja resurssien käytön minimointiin.

- **REUSE** – käytä uudelleen tuotteita ja komponentteja. Tämä sisältää kierrätyksen sijaan esimerkiksi tuotteen tai osan käytön myös uudessa kontekstissa.

- **REPAIR** – korjaa ja huolla tuotteita niiden käyttöiän pidentämiseksi. Huolto, päivitykset ja varaosien hyödyntäminen ovat keskeisiä tapoja lisätä tuotteiden elinkaarta.

- **RECYCLE** – kierrätä materiaalit uusien tuotteiden raaka-aineiksi. Kierrätys on vaihtoehto silloin, kun muut keinot eivät ole mahdollisia, ja se tukee suljettujen materiaalikierrojen syntymistä.

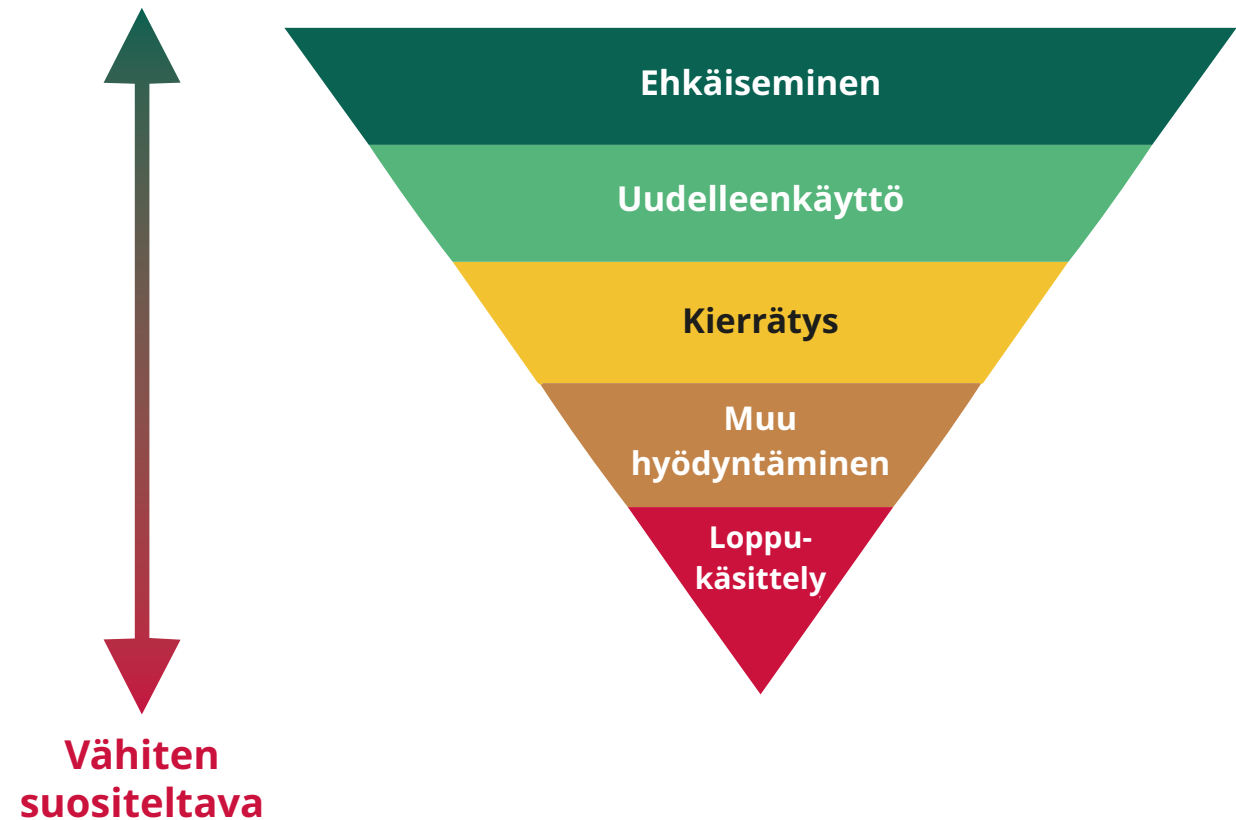
Jätehierarkia – jätelain etusijajärjestys

Jätehierarkia eli etusijajärjestys määrittelee, miten jätteitä tulisi käsitellä ympäristövaikutusten minimoimiseksi ja luonnonvarojen säästämiseksi. Jätehierarkia toimii käytännön työkaluna, jonka avulla yritys voi arvioida toimintansa kestävyyttä ja tunnistaa, missä kohdin prosessia syntyy tarpeetonta hukkaa tai käyttämätöntä potentiaalia.

Jätehierarkia perustuu EU:n jätepuitedirektiiviin ja Suomen jätelakiin, jotka velvoittavat toimijat ensisijaisesti ehkäisemään jätteen syntyä ja vasta toissijaisesti käsittelemään jo syntynyttä jätettä. Etusijajärjestys ohjaa yrityksiä valitsemaan aina ympäristön kannalta parhaimman mahdollisen toimintatavan. Se ei ole ainoastaan suositus, vaan lainsäädännöllinen periaate, jonka toteutusta seurataan ja jota viranomaiset käyttävät päätöksenteon ja valvonnan tukena.

Hierarkia auttaa hahmottamaan kokonaisuutta: mitä aiemmassa vaiheessa ongelma ratkaistaan, sitä enemmän luonnonvaroja säästyy, kustannukset vähenevät ja materiaalien arvo säilyy kierrossa.

Suosittelavin

Kuva: jätehierarkia

JÄTEHIERARKIA

1 JÄTTEEN SYNTYMISEN EHKÄISY.

Paras jäte on syntymätön jäte. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tuotteen elinkaaren pidentämistä, palvelupohjaisten mallien käyttöönottoa, vuokraamista tai lainaamista sekä suunnitteluratkaisuja, jotka vähentävät materiaalinkulutusta.

2 UUELLEENKÄYTTÖ.

Tuotteet ja materiaalit pyritään ensin käyttämään uudelleen sellaiseen. Tämä voi sisältää käytettyjen tuotteiden hankkimista, korjausta, kunnostusta tai varaosien hyödyntämistä.

3 KIERRÄTYS.

Jätteestä tuotetaan raaka-ainetta uusiin tarkoituksiin. Materiaali käsitellään ja valmistetaan uudelleen, jotta se voidaan hyödyntää tuotannossa neitseellisten raaka-aineiden sijaan. Kierrätys on uudelleenkäyttöä alemmalla tasolla, koska materiaalin käsittely vaatii energiaa ja aiheuttaa ympäristövaikutuksia, sekä siksi, että tuote menettää osan alkuperäisestä arvostaan muutettaessa raaka-aineeksi.

4 MUU HYÖDYNTÄMINEN.

Jos materiaalia ei voida uudelleenkäyttää tai kierrättää, se voidaan hyödyntää energiantuotannossa. Jätteen poltossa jätteestä saadaan lämpöä ja sähköä, mutta prosessissa materiaali itsessään menetetään, minkä vuoksi se sijoittuu kierrätystä alemmalle tasolle.

5 LOPPUSIJOITUS.

Viimeinen vaihtoehto, kun muut toimet eivät ole mahdollisia. Loppusijoitukseen päätyvä jäte tarkoittaa menetettyä materiaaliarvoa ja siksi sitä tulee välttää aina kun mahdollista.

Jätehierarkian soveltaminen käytännössä auttaa yrityksiä tunnistamaan konkreettisia kehityskohteita, pienentämään ympäristöjalanjälkeä ja vahvistamaan kiertotalouden mukaisia toimintatapoja osana omaa missiota.

Henkilöstön osaaminen ja kiertotalouskulttuuri

Kiertotalous ei toteudu ilman ihmisiä. Yrityksen henkilöstö on sen suurin voimavara – ja myös muutosvoima. Jokainen työntekijä voi vaikuttaa siihen, miten kiertotalouden periaatteet näkyvät arjen työssä, päätösten teossa ja asiakaskohtaamisissa. Henkilöstön osaaminen ja sitoutuminen ovat keskeisiä tekijöitä, kun pyritään kohti kestäviä liiketoimintamalleja.

Tieto, käytännön taidot ja myönteinen asenne kestävää kehitystä kohtaan muodostavat yhdessä vahvan perustan, jonka avulla työntekijät voivat tuoda uusia ideoita, tunnistaa kehityskohteita ja edistää vastuullisia toimintatapoja omassa roolissaan. Lisäksi organisaation kulttuuri ja johtaminen luovat kehyksen, jossa kiertotalousajattelu voi juurtua syväälle, ja

missä innovaatiot, yhteistyö ja jatkuva oppiminen tukevat koko yrityksen kestävä kehityksen tavoitteita. Hyvin rakennettu henkilöstön osaamisen kehittämisstrategia varmistaa, että kiertotalous ei jää yksittäisten projektien tai henkilöiden vastuulle, vaan siitä tulee osa arkea ja päätöksentekoa kaikilla tasoilla.

Kiertotalousosaaminen ei tarkoita vain ympäristötietoutta, vaan myös kykyä soveltaa kiertotalouden periaatteita käytännössä – esimerkiksi tuotteiden elinkaariajattelussa, palveluiden kehittämisessä tai materiaalien uudelleenkäytössä. Osaamisen kehittäminen vaatii jatkuvaa oppimista, yhteistä keskustelua ja mahdollisuuksia kokeilla uusia toimintatapoja.

Yrityksen tehtävänä on luoda edellytykset osaamisen kasvulle ja kiertotalouskulttuurin juurtumiselle. Tämä tarkoittaa muun muassa:

➤ **Osaamisen kartoitusta:** Mitä kiertotalousosaamista henkilöstöllä jo on, ja missä on kehitystarpeita?

➤ **Koulutusta ja työpajoja:** Yhteinen oppiminen vahvistaa ymmärrystä ja sitoutumista.

➤ **Hyvien käytäntöjen näkyväksi tekemistä:** Arjen onnistumiset ja oivallukset kannustavat muita.

➤ **Kannustimia ja palkitsemista:** Ideoiden esille tuominen tehdään helpoksi ja motivoivaksi.

TYÖKALU: Osaamispolku – henkilöstön kiertotalousosaamisen kehittämiseen

Osaamispolku on työkalu, jonka avulla yritys voi suunnitelmallisesti kehittää henkilöstön kiertotalousosaamista. Se auttaa tunnistamaan nykyisen osaamistason, asettamaan tavoitteita ja tarjoamaan konkreettisia keinoja oppimiseen ja soveltamiseen. Osaamispolku voi olla osa henkilöstön kehityskeskusteluja, tiimien suunnittelua tai koko organisaation oppimisstrategiaa.

OSAAMISPOLUN RAKENNE:

1. Lähtötilan kartoitus

- Mitä kiertotalousosaamista henkilöstöllä jo on?
- Missä rooleissa tarvitaan lisää ymmärrystä tai taitoja?

2. Tavoitteiden asettaminen

- Mitä osaamista halutaan kehittää ja miksi?
- Tavoitteet voivat olla yksilö-, tiimi- tai organisaatiotasolla.

3. Koulutusmahdollisuudet

- Tarjoa monipuolisia oppimismuotoja: verkkokurssit, työpajat, mentorointi, vierailut, oppilaitosyhteistyö.

4. Soveltaminen käytännössä

- Kannusta kokeilemaan uusia toimintatapoja ja jakamaan oppeja.

5. Edistymisen seuranta ja tunnistaminen

- Miten osaamisen kehittymistä mitataan?
- Voidaanko hyödyntää itsearviointia, palautetta, osaamistasoja tai konkreettisia tuloksia?

Osaamispolku ei ole vain koulutussuunnitelma – se on kulttuurinmuutoksen väline. Kun kiertotalousosaaminen kasvaa, kasvaa myös kyky uudistaa toimintaa, kehittää asiakasarvoa ja vastata ympäristöhaasteisiin.

Strateginen kehittäminen ja kumppanuudet

Kiertotalous on koko yrityksen toimintaa ohjaava strateginen valinta. Se vaikuttaa siihen, miten yritys tuottaa arvoa asiakkailleen, miten se käyttää resursseja ja miten se asemoituu osaksi kestäväää yhteiskuntaa.

Strateginen kiertotalousajattelu tarkoittaa, että kiertotalouden periaatteet integroidaan osaksi yrityksen visiota, liiketoimintamallia ja päätöksentekoa – ei vain ympäristövastuun näkökulmasta, vaan myös kilpailukyvyn, innovaatioiden ja riskienhallinnan kannalta.

Yritys voi määrittää, mikä rooli kiertotaloudella on sen pitkän aikavälin suunnitelmissa: onko se tukitoiminto, kasvun moottori vai koko liiketoiminnan ydin. Tämän määrittelyn pohjalta rakennetaan selkeät tavoitteet ja mittarit, joiden avulla voidaan seurata kiertotalouden vaikutuksia ja onnistumista. Mittareiden avulla voidaan tunnistaa kehityskohteita ja arvioida resurssitehokkuutta, mikä auttaa jatkuvassa kehittämisessä ja päätöksenteossa.

Kiertotalous vaatii usein laajempaa ekosysteemiyhteistyötä, jossa kumppanuudet ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ovat keskeisiä. Materiaalitoimittajat, kierrätyspalvelut, asiakkaat ja muut sidosryhmät voivat tarjota asiantuntemusta, resursseja ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia, mikä vahvistaa koko arvoketjun kestävyyttä ja innovatiivisuutta. Yhteistyö luo mahdollisuuksia kehittää uusia palvelu- ja tuotemalleja, kuten vuokrausta, leasingia tai materiaalien suljettuja kiertoja, jotka tuottavat lisäarvoa asiakkaille ja luovat kilpailuetua.

Strategian onnistuminen edellyttää myös organisaation kulttuurin tukemista, jossa vastuullisuus ja kiertotalousajattelu ovat osa jokapäiväistä toimintaa. Johdon sitoutuminen, henkilöstön osallistaminen ja muutosjohtaminen ovat keskeisiä tekijöitä, jotta strategiset tavoitteet voidaan muuttaa konkreettisiksi toimenpiteiksi. Strateginen kehittäminen ja kumppanuudet eivät siis ole vain lisäarvoa tuovia toimintoja, vaan ne ovat keskeisiä elementtejä, jotka mahdollistavat kestävä liiketoiminnan ja vaikuttavuuden laajassa mittakaavassa.

Työkalu: Keskeiset askeleet strategisen kiertotalouskehityksen toteuttamiseen

Tämä työkalu auttaa yritystä jäsentämään ja konkretisoimaan strategisen kiertotalouskehityksen vaiheet: tavoitteet, toimenpiteet, kumppanuudet ja seuranta. Sen avulla voidaan varmistaa, että strategia muuttuu näkyväksi toiminnaksi ja tukee kestäväää liiketoimintaa.

1 TAVOITTEET

Määrittele, miten kiertotalous tukee yrityksen arvoja, vastuullisuustavoitteita ja kasvua. Tavoitteet toimivat pitkän aikavälin suunnannäytteinä ja ohjaavat kaikkia kehitystoimia.

2 TOIMENPITEET

Konkretisoi tavoitteet arjen toimiksi, jotka näkyvät tuotteissa, palveluissa ja prosesseissa. Toimenpiteet voivat sisältää esimerkiksi tuotesuunnittelun uudistamista, palvelullistamista, henkilöstön koulutusta, pilotteja ja kokeiluja sekä materiaalien uudelleenkäyttöä. Näin varmistetaan, että strategia ei jää paperille, vaan ohjaa yrityksen toimintaa käytännössä.

3 KUMPPANUUDET

Tunnista yhteistyökustot, jotka tukevat kiertotalouskehitystä. Kumppanuudet voivat sisältää kuntia, oppilaitoksia, järjestöjä, alihankkijoita ja tutkimuslaitoksia. Yhteistyö tuo asiantuntemusta, resursseja ja uusia näkökulmia, jotka vahvistavat yrityksen kykyä toteuttaa strategiaa ja saavuttaa asetetut tavoitteet.

4 MITTARIT JA SEURANTA

Määritä mittarit ja seurannan käytännöt, joiden avulla edistymistä ja vaikutuksia voidaan arvioida. Mittareiden avulla voidaan tunnistaa kehityskohteita, seurata resurssitehokkuutta ja varmistaa, että strategia etenee suunnitellusti. Esimerkkejä seurattavista asioista: materiaalivirrat, kierätysaste, asiakastyytyväisyys, hiilijalanjälki sekä henkilöstön osaamistaso. Seuranta tekee strategian toteutumisesta näkyvää ja mahdollistaa jatkuvan parantamisen.

Markkinointi ja viestintä

Kiertotaloudesta viestiminen on tärkeä osa yhteiskunnallisen yrityksen brändiä ja vaikuttavuutta.

Hyvä viestintä tekee näkyväksi, miten kiertotalouden periaatteet toteutuvat arjen toiminnassa ja miksi ne ovat merkityksellisiä sekä ympäristön että asiakkaan kannalta.

Viestinnän ydin on konkretia: aitoja esimerkkejä materiaalien säästöstä, palveluiden elinkaarivaikutuksista tai prosesseista, jotka vähentävät hukkaa. Kun yritys kertoo avoimesti tavoitteistaan, onnistumisistaan ja keskeneräisestä kehitystyöstään, se rakentaa luottamusta ja välttää viherpesun riskin. On tärkeää muistaa, että liiallinen vastuullisuusviestintä ilman todellisia tekoja voi koitua yrityksen imagolle haitaksi – asiakkaat tunnistavat helposti epäaidot väitteet.

Kiertotaloustoimia voi hyödyntää markkinoinnissa korostamalla asiakkaalle syntyvää hyötyä. Asiakas harvoin ostaa kiertotaloutta sen itsensä vuoksi; sen sijaan häntä kiinnostaa helpous, kustannussäästöt, parempi laatu tai palvelun eettinen lisäarvo. Yrityksen kannattaa siksi nostaa esiin, miten

kiertotalous tekee tuotteista kestävämpiä, palveluista sujuvampia tai toiminnasta vastuullisempaa. Myös kumppanuudet – kuten oppilaitosyhteistyö, kunnat, järjestöt tai muut yritykset – vahvistavat viestin uskottavuutta ja laajentavat näkyvyyttä.

Viestintä voi olla myös vuorovaikutteista. Asiakkaita ja sidosryhmiä voidaan kutsua mukaan pilotteihin, palautusjärjestelmiin, yhteiskehittämiseen tai tekojen seurantaan. Kun asiakkaat kokevat olevansa osa ratkaisua, yrityksen kiertotalousbrändi vahvistuu ja siitä tulee aidosti yhteisöllinen.

Kuinka edetä kiertotaloudesta viestimisen kanssa? Yrityksen kannattaa aloittaa viestintä pienin askelin: ensin tunnistaa, mitkä kiertotalouden toimet ovat konkreettisia ja helposti viestittäviä, sitten rakentaa niille selkeä tarina. Viestinnässä tulee aina painottaa todennettavia tekoja ja oppimisprosessia. Seuraavaksi voidaan suunnitella kanavat ja muodot, joissa viesti tavoittaa asiakkaat, kumppanit ja sidosryhmät. Lopuksi on tärkeää seurata viestinnän vaikutuksia, kerätä palautetta ja kehittää viestintää jatkuvasti, jotta se pysyy uskottavana ja relevanttina.

KIERTOTALOUESTA LIIKETOIMINTAA

Jos yrityksesi liiketoiminta perustuu kiertotalouteen, tämä osio on sinua varten. Se tarjoaa syvällisiä työkaluja ja malleja, joiden avulla voit suunnitella ja toteuttaa kiertotalouden mukaisia liiketoimintaratkaisuja.

Kiertotalouden liiketoimintamallit

Kiertotalous tarjoaa yrityksille mahdollisuuden uudistaa liiketoimintaansa kestäväällä ja resurs-siviisaalla tavalla. Sen ytimessä on kolme keskeistä periaatetta: jätteen ja päästöjen vähentäminen jo suunnitteluvaiheessa, tuotteiden ja materiaalien pitäminen kierrossa mahdollisimman pitkään sekä luonnon uudista-minen ja ekosysteemien tuke-minen. Näiden periaatteiden pohjalta yritykset voivat rakentaa liiketoimintamalleja, jotka tukevat sekä taloudellista kannat-tavuutta että ympäristön hyvin-vointia.

KESKEISIÄ KIERTOTALOUDEN LIIKETOIMINTAMALLEJA OVAT:

TUOTTEEN ELINKAAREN PIDENTÄMINEN

– tuotteiden korjaus, huolto ja uudelleenvalmistus. Esimerkiksi kodin-koneita huoltavat yritykset voivat tarjota varaosia ja korjauspalveluita, jotka pidentävät laitteen käyttöikää.

PALVELULLISTAMINEN

– tuotteen sijaan myydään käyttöoi-keus tai palvelu. Esimerkiksi vaate-vuokraamot tarjoavat asiakkaille mahdollisuuden käyttää vaatteita ilman omistamista.

MATERIAALIEN JA SIVU-VIRTOJEN HYÖDYNTÄMINEN

– jätteen muuttaminen raaka-aineeksi. Esimerkiksi elintarvikealan yritys voi valmistaa ylijäämähedel-mistä smoothieita tai hilloja.

UUELLEENKÄYTTÖ JA JAKAMISTALOUS

– tuotteiden ja tilojen jakaminen useiden käyttäjien kesken. Esimer-kiksi yhteiskäyttöautopalvelut tai työkalujen lainaamot vähentävät tarvetta yksittäisten tuotteiden omistamiseen.

DIGITAALISET RATKAISUT

– data, älykäs seuranta ja alusta-talous tukevat resurssitehokkuutta. Esimerkiksi sensortechnologia voi seurata koneiden kuntoa ja enna-koida huoltotarpeita, mikä vähentää turhaa kulutusta ja seisokkeja.

Työkalu: Kiertotalousmallin valinta

Kiertotalouden liiketoimintamallien hyödyntäminen alkaa oman toiminnan tarkastelusta. Tämä työkalu auttaa hahmottamaan, miten yrityksesi voisi siirtyä kohti kiertotaloutta – käytännönläheisesti ja omista lähtökohdista käsin. Työkalu sopii erityisesti yhteiskunnallisille yrityksille, jotka haluavat yhdistää taloudellisen toiminnan ja kestävän kehityksen tavoitteet.

NÄIN PÄÄSET ALKUUN:

- 1** Kirjaa ylös yrityksesi päätoiminta. Mitä tuotteita tai palveluita tarjoatte? Millaisia resursseja käytätte? Mikä on liiketoimintanne ydin?
- 2** Pohdi, mihin kiertotalouden malliin se voisi kytkeytyä. Voisiko toimintanne hyötyä esimerkiksi palvelullistamisesta, elinkaaren pidentämisestä tai materiaalien uudelleenkäytöstä?
- 3** Mieti, mitä resursseja ja kumppaneita tarvitaan mallin toteuttamiseen. Tarvitaanko uusia osajia, teknologiaa, yhteistyökumppaneita tai muutoksia toimintatapoihin?

Kiertotalous liiketoiminnan suunnittelussa

Kiertotalous kannattaa sisällyttää liiketoimintaan jo sen suunnitteluvaiheessa. Kun yrityksen arvolupaus, ansaintalogiikka ja toimintamalli rakennetaan alusta alkaen kestävän kehityksen periaatteiden varaan, se ei ainoastaan tue ympäristötavoitteita, vaan myös helpottaa liiketoiminnan skaalautumista, rahoituksen saamista ja vastuullisuusraportointia. Kiertotalous ei ole irrallinen lisä, vaan strateginen valinta, joka vaikuttaa koko liiketoimintamalliin – tuotteiden suunnittelusta asiakassuhteisiin ja kumppanuuksiin.

Suunnitteluvaiheessa on hyödyllistä esittää kysymyksiä, jotka ohjaavat kohti kiertotalouden mukaista ajattelua:

➤ Miten tuotteita, komponentteja tai palveluita voidaan käyttää uudelleen, jakaa tai pidentää niiden käyttöikää?

Hyödynnetään ratkaisuja, jotka mahdollistavat pidemmän käyttöiän tai jakamisen useiden käyttäjien kesken.

➤ Millä tavoin voidaan hyödyntää kierrätysmateriaaleja, uusiutuvia resursseja tai tuotannon sivuvirtoja?

Korvataan raaka-aineita kierrätetyillä materiaaleilla tai otetaan käyttöön prosesseja, jotka vähentävät hukkaa.

➤ Kuinka asiakkaan osallistuminen voi tukea kiertotaloutta?

Luodaan palautusjärjestelmiä tai yhteiskehittämisen malleja, jotka vähentävät turhaa resurssien käyttöä.

➤ Miten liiketoimintamalli voidaan muuttaa omistamisesta käyttöön perustuvaksi (esim. vuokraus, tilaus, palvelupohjaisuus)?

Tarjotaan tuotteita tai palveluita käytön mukaan, jolloin asiakas ei omista vaan hyödyntää niitä tarpeen mukaan.

➤ Millaisia digitaalisia ratkaisuja voidaan hyödyntää tuotteen tai palvelun elinkaaren seurantaan ja optimointiin?

Käytetään dataa ja seurantaa, jotta käyttöä voidaan tehostaa ja resurssien kulutusta vähentää.

➤ Miten yhteistyö muiden toimijoiden kanssa voi edistää resurssien jakamista tai sivuvirtojen hyödyntämistä?

Etsitään kumppaneita, joiden kanssa jaetaan kapasiteettia, materiaaleja tai osaamista.

Näihin kysymyksiin vastaaminen auttaa tunnistamaan, miten kiertotalouden periaatteet voidaan sisällyttää liiketoimintamalliin käytännössä. Tässä kohtaa avuksi tulee Kiertotalouden Business Model Canvas – työkalu, joka auttaa jäsentämään liiketoimintaa yhdeksän osa-alueen kautta ja tunnistamaan, mihin kohtiin kiertotalouden elementit sopivat.

Työkalu: Kiertotalouden Business Model Canvas

Business Model Canvas on visuaalinen työkalu, jonka avulla yritys voi hahmottaa liiketoimintansa kokonaisuuden. Tämä työkalu auttaa yrityksiä tunnistamaan, miten kiertotalous voidaan integroida liiketoimintamalliin kokonaisvaltaisesti – ei vain tuotteiden tai materiaalien tasolla, vaan myös asiakassuhteissa, ansaintalogiikassa ja kumppanuuksissa. Kiertotalouden näkökulmasta jokainen osa-alue tarjoaa mahdollisuuden tehdä kestävämpiä valintoja:

Arvolupaus (Value Proposition)

Tarjoo tuotteita ja palveluita, jotka ovat pitkäikäisiä, korjattavia, uudelleenkäytettäviä tai kierrätettäviä. Korosta resurssitehokkuutta ja ympäristöhyötyjä.

Asiakassegmentit (Customer Segments)

Tunnista asiakasryhmät, jotka arvostavat vastuullisuutta, jakamistaloutta tai palvelupohjaisia ratkaisuja.

Asiakassuhteet (Customer Relationships)

Rakenna pitkäaikaisia suhteita, jotka perustuvat luottamukseen, yhteiskehittämiseen ja asiakkaan osallistamiseen esimerkiksi palautus- tai huoltopalveluiden kautta.

Jakelukanavat (Channels)

Hyödynnä digitaalisia kanavia, jotka mahdollistavat tehokkaan logistiikan, tuotteen jäljitettävyyden ja palautusprosessit.

Tulot (Revenue Streams)

Siirry kertamaksuista jatkuviin tulovirtoihin, kuten vuokraus-, leasing- tai tilausmalleihin. Myös huolto- ja päivityspalvelut voivat tuoda lisätuloja.

Keskeiset resurssit (Key Resources)

Suosi uusiutuvia, kierrätettyjä tai kierrätettäviä materiaaleja. Panosta osaamiseen, joka tukee kiertotalouden toteuttamista (esim. suunnittelu, data, huolto).

Keskeiset toiminnot (Key Activities)

Sisällytä toimintaan esimerkiksi tuotteiden korjaus, uudelleenkäyttö, materiaalien kierrätys tai palveluiden kehittäminen.

Keskeiset kumppanit (Key Partners)

Rakenna verkostoja, jotka tukevat kiertotaloutta: materiaalitoimittajat, kierrätysoperaattorit, logistiikkakumppanit, yhteiskehittäjät.

Kustannusrakenne (Cost Structure)

Optimoi resurssien käyttö ja vähennä hukkaa. Kustannuksia voi syntyä esimerkiksi palautusjärjestelmistä, mutta ne voivat myös tuoda säästöjä materiaalien uudelleenkäytön kautta.

Circular Business Model Canvas

kuva: Circular Business Model Canvas, Osterwalder & Pigneur (2016)

SEURAAVAT ASKELEET

Vähitellen kohti kiertotaloutta – seuraavat askeleet

Kiertotalouden kehittäminen ei tapahdu hetkessä, ja sen edistäminen on jatkuva prosessi. Organisaation kannattaa aloittaa omien vahvuuksiensa ja kehityskohteidensa tunnistamisesta, arvioida käytössä olevia resursseja ja pohtia, miten kiertotalouden periaatteita voidaan soveltaa omassa toiminnassa. Samalla on hyvä tarkastella, missä kohtaa kumppanuudet, yhteistyö ja verkostojen hyödyntäminen voivat tuoda lisäarvoa.

Seuraavia askeleita voivat olla esimerkiksi uudenlaisten toimintatapojen kokeileminen, pilottien toteuttaminen ja oppimisen jakaminen organisaation sisällä. Tärkeää on, että kehittäminen tehdään vaiheittain ja jatkuvan arvioinnin kautta, jolloin opit voidaan ottaa käyttöön ja jakaa laajemminkin. Näin organisaatio voi vähitellen rakentaa kiertotalouden mukaista toimintakulttuuria ja vahvistaa kykyään tuottaa arvoa sekä ihmisille että ympäristölle.

TUKEA JA TIETOA YHTEISKUNNALLISILLE YRITYKSILLE

Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus tarjoaa maksutonta neuvontaa yhteiskunnallisille yrityksille ja yrittäjyyttä suunnitteleville. Jos haluat kehittää yrityksen toimintaa, vahvistaa sen yhteiskunnallista vaikuttavuutta tai pohtia kiertotalouden ja vihreän siirtymän mahdollisuuksia, ota yhteyttä!

➤ yyo.fi/yrityksille

Tutustu myös muiden yhteiskunnallisten yritysten tarinoihin ja inspiroidu!

➤ yyo.fi/yritystarinat

LÄHTEET

- Business Finland. Circular Economy. <http://www.businessfinland.fi/en/for-finnish-customers/services/programs/circular-economy>
- Ellen MacArthur Foundation. Circular Business Models. <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/articles/circular-business-models-re-thinking-how-value-is-created>
- Etappi. Jätehuolto osana arjen kiertotaloutta. <https://www.etappi.com/jateneuvonta/jatehierarkia-ohjaa-toimintaa/>
- Euroopan komissio. Circular Economy Action Plan. https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy_en
- Motiva. Kiertotalous. <http://www.motiva.fi/ratkaisut/kiertotalous>
- Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus. <https://kierratyskeskus.fi/yrityspalvelut/>
- Sitra. Kiertotalouden liiketoimintamallit. <https://www.sitra.fi/julkaisut/kestavaa-kasvua-kiertotalouden-liiketoimintamalleista/>
- Sitra. Kiertotalousvisio. <https://www.sitra.fi/artikkelit/wcef2018-esitteli-vuoden-2050-visioita/>
- Strategyzer. Business Model Canvas. <http://www.strategyzer.com/canvas/business-model-canvas>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Yhteiskunnalliset yritykset. <https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM090:00/2024>
- Ympäristöministeriö. Kiertotalousstrategia. <http://ym.fi/kiertotalous>

Euroopan unionin
osarahoittama

Yhteiskunnallisten yritysten
liiketoimintaedellytysten parantaminen
-koordinaatiohanke

YHTEISKUNNALLISTEN
YRITYSTEN
OSAAMISKESKUS

